

θινού, ὁ αἰώνιος ἀγώνας τοῦ Κελοῦ καὶ τῆς Ἀρμονίας, πού πηγάζει ἀπὸ τὴ φύση καὶ λαγαρισμένη στοῦ ποιητῆ τὴ φαντασία πρὸς τὴ φύση ξαναγυρίζει. Ὁ ἴδιος εἶναι μιὰ ἀρμονία: τὸ εὐγενικό παράστημα, τὸ ἐπιβλητικό κεφάλι μὲ τὸ ψηλὸ τὸ μέτωπο, τὰ λαμπερὰ τὰ μάτια καὶ τὰ σύμμετρα, ἤρεμα, μαῦρα γένεια μού θυμίζουσι τὸν περίφημο Χριστὸ τοῦ Fra Angelico. Ἐχει μεγαλεῖο καὶ γλυκάδα ἢ ἐκφρασὴ του!

Ἡ ἔγνοια τῆς ἀπόλυτης Ὁμορφίας τὸν κάνει νὰ καταγίνεται πολὺ μὲ τοὺς κλασσικούς· τοὺς σπουδάζει καὶ τοὺς ἀντιγράφει ὅσο πού ἡ τέχνη τους νὰ μὴν ἔχη πιά μυστήριον γι' αὐτόνε. Μ' ὅλη του τὴν πρωτοτυπία, ἀντιγράφει τόσο ἐπιδέξια καὶ πιστὰ πού ὁ μὴ εἰδικὸς εὐκόλως γελιέται. Τελευταῖα τέλειωσε μιὰ ἀντιγραφὴ τοῦ «Δία καὶ τῆς Ἀντιόπης» τοῦ Paolo Veronese πού θὰ τὴν ἐζήλευε καὶ ὁ ἴδιος ἔ Lenbach. Ἐνα πρᾶμα μὲ λυπεῖ κάμποσο: πού ἀναγκάζεται κάποτε νὰ θυσιάζῃ ὧρες σ' αὐτὴ τὴ δουλειὰ γιὰ βιοπορισμὸ, ἀντὶς νάφειράνεται στὴν προσωπικὴ του ἐμπνεύση.

Τελειώνοντας τὸ, χωρὶς καμὴν ἀξίωση, σημειώματά μου τοῦτο, θὰ παρακαλοῦσα τὸν καλλιτέχνη νάφήσῃ τὴν ἐπιφύλαξιν καὶ νὰ μᾶς δείξῃ ἐλεύθερα τὸ τί μπορεί. Ξέρω πού μπορεί πολλά. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει τόση ἀνάγκη ἀπὸ τὴ συντρομὴ κάθε εἰλικρινῆ ἐργάτη πού εἶναι ἐγκλημὰ νὰ τὴν ἀρνιέται ὅποιος μπορεί νὰ τὴ δώσῃ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὅμως πρέπει καὶ ὁ Ρωμιὸς νὰ μάθῃ νάγαπᾷ τὸ ὄρατο, νὰ τὸ ἐχτιμάῃ καὶ νὰ συναίστανθῃ πὺς ἡ δουλειὰ χρειάζεται νάμαίβεται. Δένε πολλοὶ πὺς ἡ Ἑλλάδα δὲ σηκώνει τοὺς μεγάλους καλλιτέχνες καὶ πὺς, ἂν ὁ Γλύξης ἔμενε στὴν πατρίδα του, θάτανε ἀναγκασμένος νὰ κἀνῃ τὸν ἀγιογράφο γιὰ νὰ φᾶῃ ψωμί. Ὁ ἰσχυρισμὸς ἐνδέχεται νάναί σωστός, μὰ δὲν ἔπεται πὺς ἡ κατάστασις αὐτὴ θὰ διαρκέσῃ αἰώνια. Ἀλλοιώτικα κοντεῖω πράματα νὰ πιττέψω πὺς μοναχὰ Βοιωτοὶ κατοικοῦνε σήμερα τὴ γῆ τοῦ Πραξιτέλη.

Μόναχο, Ἀπριλίου 1910.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΚΟΝΤΟΣΤΑΝΟΣ

Ἡ ΛΙΟΓΕΡΜΑ

Μακριὰ τὰ σπίτια μας, μακριὰ κ' οἱ γειτονιές μας^{δρόμος} ἀτέλειωτος τὰ χωρίζε καὶ νά, ἢ Ἀγάπη, θάμα! τσοθνεσε εὐτύς τὸ διάστημα καὶ σίμωσε τὰ σπίτια—τὰ σπίτια μας τόσο σιμά, τόσο ἀντικρὺ βρεθήκαν πού νυχταμέρα σ' ἔβλεπα, πού ἄκουγα νυχταμέρα ὡς καὶ τὴ γλυκανάσα σου ἀκόμα, ὦ Διαλεχτὴ μου. Μὰ κάπιο ἠλιόγερμα βαρὺ, μουντό, συγνεφιασμένο—νὰ φταῖω ἐγώ;—ἀλάργεψαν τὰ σπίτια, ἀνάμεσό τους δρόμος μακρὺς ἀπλώθηκε, ἀγριαγκαθιές γιομάτος, καὶ πια δὲ βλέπω ὅ, τι ἔβλεπα καὶ κείνο πού μὲ ζούσε, τί εἶναι μακριὰ τὰ σπίτια μας καὶ ἀγκάθια ἀνάμεσό τους.

Λευκάδα.

ΑΛΚΑΙΟΣ

Ἡ ΧΟΡΟΣ ΤΗΣ ΚΟΥΚΛΑΣ

Ἡ «Χορὸς τῆς Κούκλας» εἶναι τὸ μουσικὸ κομμάτι γιὰ πιάνο, πού παίχτηκε τελευταῖα ἐδῶ στὴ «Σάλα τοῦ Μπερλιόζου», τοῦ νέου μας μουσικοῦ κ. Μάριου Βάρβογλη καὶ ἔρρεσε τόσο πού ἕνας ἐκδότης τὸ ἀγόρασε κιόλας καὶ τὸ τύπωσε σὲ πολὺ καλλιτεχνικὴ ἐκδοσι.

Ἀνάλυσις τοῦ κομματιοῦ αὐτοῦ ἔδωκα ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια, ὅταν παρουσίασα γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τίς φιλόξενες στῆλες τοῦ «Νουμά» τὸ νέο μουσικό. Ἀπὸ τότες πέρασε κάμποσος καιρός. Σημαντικὸς πολὺ μάλιστα, γιὰτὶ μέσθ σ' αὐτὸ τὸ διάστημα τὸ ἐπιτύλιγμα τοῦ καλλιτέχνη ἐγίνε ξαφνικὸ καὶ μεγάλο. Ἐτελείωσεν ὀλόκληρο συμφωνικὸ ἔργο του, τὸ «Πανηγύρι», ὅπου μέσθ ξέχυσε ὅλη τὴ δύναμή του καὶ τὴ συνθετικότητά του, καὶ προχώρησεν ἄλλα δυὸ τέτια μεγάλης πνοῆς, τὸ «Γύρο τῶν Ὁρῶν», συμφωνία σὲ τέσσερα μέρη, καὶ τίς «Συμφωνικὲς παραλλαγές» ἀπάνω σὲ λαϊκὸ μοτίβο, γιὰ πιάνο καὶ ὄρχηστρα.

Ἐστερα ἀπὸ μιὰ τέτια πιά ἐργασία μὲ πολλὰς ἀξιώσεις, ὁ Χορὸς τῆς Κούκλας ἔρχεται σὰν κατόπι, προπάντων γιὰ μᾶς τοὺς ἄλλους πού ξέρουμε ὅλο τὸ ἔργον τοῦ μουσικοῦ. Ἀκόμα ἂν τυπωνόταν ὅλο τὸ ἔργον, ἀῆ Ζωὴ τῆς Κούκλας» σὲ τρία μέρη, καὶ ὄχι μόνο ὁ χορὸς, θὰ βρῖσκαμε τὴν εὐκαιρία νὰ πούμε περισσότερα.

Ὅμως τὸ ἴδιο κάνει. Ὅσο καὶ ἂν τὸ μικρὸ αὐτὸ κομμάτι τὸ ἔγραψε παιχιδίζοντας σὲ χαραχτήρα intime, περισσότερο γιὰ νὰ ξεδώσει, νὰ διασκεδάσει τὸ χαριτωμένο του κοριτσάκι, τὴ μικρούλα του Φλωρέττα, ἕνας πού ξέρει ἀπὸ μουσικὴ θὰ ξεδιακρίνει βέβαια τὸν τεχνίτη.

Ὅπως τὴν ψυχὴ ἐνὸς ζωγράφου τὴν πλησιάζει κανεὶς περισσότερο καλοζετάζοντας τὰ σκίτσα του καὶ τίς μολυβιές του, παρὰ τὰ ἔργα του τὰ τελωμένα, ἔτσι καὶ τοῦ μουσικοῦ τὴν ψυχὴ μπορεί νὰ τὴν αἰττανθεῖ κανεὶς ἀπὸ τὰ πιδὲ ελάχιστα ἔργα του.

Ἡ «Χορὸς τῆς Κούκλας» εἶναι σὰν ἕνα σκίτσο, ὅμως ἔχει μαζί μὲ τὴ χάρις του τὴν ἐξωτερικὴν, κατὶ βχθὺ πού μᾶς συγκινεῖ καὶ μᾶς μαγεύει σὰν κάπια δημοτικὰ ἢ σὰν τὰ τραγοῦδια τοῦ Μαίτερλιχ.

Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ μουσικὴ μας παίρνει δρόμο. Ἐστερα ἀπὸ τ' ὀρητικὸ καὶ γενναῖο ἔργον τοῦ κ. Μανώλη Καλομοίρη, νὰ καὶ ὁ Βάρβογλης πού ἔργα του ἀρχίζουν νὰ ἐχτελοῦνται σὲ κονσέρτα καὶ ν' ἀγοράζονται. Καὶ ὅμως τὸ Ὁδεῖο μας ἀγρόν ἠγόρασε, μόνο κηρύττει ἐπίσημα καὶ φουσκωμένα πὺ

δὲν ἔχουμε μουσική, παραβιάζοντας κληροδοτήματα προσωρισμένα γιὰ μουσικούς διαγωνισμούς. Καὶ ὅμως τὸ Ὁδεῖο μας διορίζει τοὺς κ.κ. Ψάχο καὶ Μαρσίκ, τὸν ἕναν ὄχι συνθέτη, τὸν ἄλλον ὄχι ρωμό, ν' ἀποθησαυρίσουνε τὰ δημοτικὰ μοτίβα, δηλαδὴ νὰν τὰ καταστρέψουνε· γιατί κ' ἑκατὸ φωνόγραφοι (sic) δὲ θὰ μπορέσουνε νὰν τὰ σώσουνε. Καὶ ὅμως ὁ Καλομοίρης κι ὁ Βάρβουλης σπουδαζοῦνε μὲ δικὰ τους χρήματα, ὁ ἕνας στὴ Βιέννα ὅπου πάει ξανά, κι ὁ ἄλλος στὸ Παρίσι ὅπου μένει. Καὶ ὅμως τὸ Ὁδεῖο μας εἶναι πλουσιώτατο· κ' οἱ Βούλγαροι ποὺ δὲν ξέρω ἂν ἔχουνε στὴ Σόφια Ὁδεῖο πλουσιώτατο, ὅπως ἐμεῖς στὴν Ἀθήνα πλουσιώτατο, κάτω ἀπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ κ. Νάζου, στέλνουνε δυὸ νέους βούλγαρους στὸ Κονσερβατουὰρ τοῦ Παρισιοῦ νὰ σπουδάσουνε ἄρμενία. Πόσους ἄλλους καὶ σὲ πόσες ἄλλες περιοχὲς δὲ ἔχουνε στ' ἄλλα καλλιτεχνικὰ κέντρα; *O' est éccœurant!*

Ἀφοῦ ὅμως τὰ λόγια μας δὲν τὰ λαβαίνουνε ὑπ' ὄψη τους οἱ ἐπίσημοι, ἄς περιοριστοῦμε στὸ θέμα μας κι ἄς χαιρετίσουμε τὴν ἐμφάνιση τοῦ νέου μουσικοῦ με ἀληθινὴ συγκίνητη.

Γι' ἀργότερα ὑπόσχομαι στὸ Νουμά μελέτη γιὰ τὸ ἔργο τοῦ κ. Μανώλη Καλομοίρη.

Παρίσι. 2. VII. 1910.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ κ. ΠΑΛΛΗ

Ὁ κ. Ἀλέξ. Πάλλης ἔλαβε τὰκόλουθα γράμματα. Τὸ πρῶτο τοῦ στάλθηκε ἀπὸ ἕνα λιμάνι τῆς Ἀνατολῆς.

30 τ' Ἀπρίλη 1910.

Σεβαστέ μου κ. Πάλλη,

Τίς προάλλες ἔλαβα ἕνα πακέτο μὲ ἑγγλέζικα πούλια πάνω καὶ ἀποροῦσα πῶς μοῦρχονται βιβλία ἀφ' τὴν Ἀγγλίκα χωρὶς νὰ παραγγεῖλω καὶ πῶς μοῦ τὰ στέλνει, ὅτε ἀνοιξα καὶ μὲ πολλὴ χαρὰ καὶ ὄχι λίγη περηφάνεια, εἶδα πῶς μοῦ τᾶττελνε ὁ Πάλλης μας! Μόνο ἕνα αὐχρυστῶν σὰς γράφω, σύντομο, μὰ ποὺ λέει πολλά.

Θαρρεῖτε καὶ πῆρα καινούριο κουράγιο, μὲ τὰ βιβλία αὐτά, γιὰ τὸν ἀγῶνα π' ἀναλάβαμε ἐμεῖς οἱ ἀνάνοιοι κοντὰ στοὺς «Γίγαντες» μας. Λέω ἀναλάβαμε, γιατί πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι 4—5 παλληκάρια εἶδω πέρα, ἐκάμαμε ἕνα ἀδερφάτο γιὰ νὰ δουλέψουμε γιὰ τὴ γλυκειὰ καὶ λεβέντικη γλῶσσα μας, καὶ νὰ μὰς χωρίστε ποὺ δὲ σὰς τὸ γράψαμε ὡς τώρα, γιατί περιμέναμε νὰ κάνουμε τὸν κανονι-

σμοῦ, γιὰ νὰ πηγαῖνουμε μὲ πρόγραμμα καὶ ὄχι στὰ κουτουροῦ.

Μὰ δὲ σὰς φαίνεται, κ. Πάλλη, πῶς κάματε ἄπληγμα νὰ μοῦ στείλετε βιβλία; Γιατί ὅπως σὰν παραχαδέψης τὸ παιδί πέρνει πιότερα μούτρα, ἔτσι κ' ἐγὼ ἤθελα καὶ κατ' ἄλλο ἀκόμα...τὴ μετάφρασή σας τοῦ Εὐαγγελίου, γιατί δὲν τὴν ἔχει κανένας μας καὶ μὰς χρειάζεται γιὰ νὰ σπάρῃ ὁ διά(β)ολος καὶ λιγάκι τοὺς καθαρευουσιάνους μας ἰδῶ.

Σὰς εὐχριστῶ ἀπὸ τώρα.

Φτάνει, θαρρῶ, ποὺ σὰς ἐνόηλησα τόσο καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴ διαβεβαίωση τῆς μεγάλης ἐχτίμησής μου καὶ τοῦ πολλοῦ σεβασμοῦ μου.

Σμύρνη, 17 τοῦ Μάη 1910.

Ἀγαπημένε δάσκαλε,

Μὴ σοῦ φανῆ παράξενο ποὺ ἕνας ἀγνωστος σοῦ γράφει μὲ τόσο θάρρος. Μὰ τῆνομά σου ἀκούστηκε παντοῦ, κι' ἐγὼ μανθάνοντας τίς ιδέες σου γιὰ τὴν ἑμμορφή γλώσσα, σ' ἐγάπησα χωρὶς νὰ σε ξέρω, χωρὶς νὰ σε ξέρω σὲ πῆρα γιὰ ἕνα μεγάλο εὐεργέτη τῆς δοξασμένης πατρίδας μας ποὺ στελεάζει κάτω ἀπὸ τίς ἀλυσσίδες τῶν σαχλῶν δασκάλων. Νὰ ποῖο μ' ἔκαμε νὰ σοῦ γράψω. Δὲν μποροῦσα νὰ ἡσυχάσω, κάθε μέρα κάθε νύχτα μ' ἔτριψε ἡ ἰδέα, ἡ σκέψη πῶς πρέπει νὰ σοῦ γράψω καὶ νὰ σοῦ ὁμολογήσω τὸν θαυμασμό μου καὶ τὴ μεγάλη ἀφοσίωσή μου γιὰ τὸ κοπιαστικὸ ἔργο ποὺ ἀρχίσατε, Σὺ καὶ ὁ Ψυχάρης, τὸ ξεκαθάρισμα τῆς γλώσσας μας ἀπὸ τίς σαπίλες τῆς δασκαλικῆς. Ἄχ καὶ πότε θὰ τελέψει αὐτὸ τὸ ἔργο!

Θάτανε τελεμένο ἂν δὲν εἶχαμε αὐτὰ τὰ χοντρόμυαλα ποὺ δὲν θένε νὰ καταλάβουνε ποῖο εἶναι τὸ ἑμμορφο, τὸ καλό. Κι' αὐτὸ τὸ ἴδιο ἔχομε κι' ἐμεῖς ἰδῶ στὴ Σμύρνη ἀπὸ μιὰ ἐφημερίδα, τὴν «Ἑσπερινὴν» τοῦ Γ. Πονηρίδη, ποὺ κάνει δημοσηφίσματα γιὰ τὴ γλῶσσα καὶ γράφει ἄρθρα ἀποκαλώντας μας ἐθνοκτόνους, προδότας τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας κλπ. Σ' αὐτὸ τὸ μεγάλο διωγμὸ ποὺ μὰς κάνουν αὐτὲς τίς μέρες ἀπὸ Σένα γυρεύουμε θάρρος. Γράψε μου καὶ γράψε μου γιατί θὰ τὸ θεωρήσω μιὰ μεγάλη μου τιμὴ. Θὰ θεωρῶ τὸ γράμμα σου σὰν φυλαχτὸ μου. Γράψε μου, ἀπάντησέ μου σὲ παρακαλῶ.

Κι' ἂν δὲν σοῦ κάνει κόπο, ἂν θῆς νὰ μοῦ δώσης δύναμη γιὰ τὸ μέλλο, στείλε μου κανένα βιβλίον νὰ διαβάσω.

Στείλε μου τὴν Ἰλιάδα Σου καὶ τὸ Βαγγέλιο μας, στείλε μου καὶ τὸν «Ταμπουρά καὶ Κόπανο» (ἔτσι θαρρῶ εἶναι ὁ τίτλος τῶν ποιημάτων σου),